

Coperta: Mihai Sârbulescu

© Editura Ileana

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României

NICOLAE AL OHRIDEI ȘI JICEI, st.

**Casiana: învățătură despre iubirea în Hris-
tos / sfântul Nicolae Velimirovici; în românește:**
Anca Sârbulescu. - București: Editura Ileana, 2007
ISBN 978-973-88118-4-3

I. Sârbulescu, Anca (trad.)

235.3 Casiana
929 Casiana

Serbia ortodoxă și Sfântul Sava

În Vinerea Mare a anului 1595, turcii, la porunca pașei Sinan, au ars pe o colină din Belgrad moaștele Sfântului Sava al Serbiei, mare ocrotitor al acestei țări. În vestitul său „Prolog de la Ohrida” episcopul Nicolae Velimirovici – el însuși având viață sfântă și fiind prigonit – înseamnă la pomenirea zilei de 27 aprilie, când s-a săvârșit acea nelegiuire: „Arzând moaștele, pașa cel viclean nu a putut să-l ardă pe Sfântul care stă viu înaintea tronului lui Dumnezeu în cer, și viu pe pământ în inimile oamenilor”. Apoi adaugă: „Credința cea adevărată va fi prigonită în această lume. Domnul Însuși a spus-o aceasta, limpede, pe față, apostolilor Săi. Biserica ortodoxă, dreapta credință, sunt mereu prigonite – cu doar scurte răstimpuri de răgaz. Istoria e plină de prigoane venite și din afară, și dinăuntru; din afară de la necredințioși, iar di-

năuntru de la eretici... Frate al meu, credința creștină e tare nu doar atunci când se potrivește cu logica și cu gândirea veacului, ci mai ales atunci când le stă acestora împotrivă. Tot cel ce vrea să trăiască întru bine va avea parte de prigonire. Apostolii au vestit încă de la început lucrul acesta, și douăzeci de veacuri creștine au purtat ecoul acestei profeții și au adevărit-o. O, Mântuitorule înviat, luminează-ne, ca să rămânem întru bine până la sfârșit, ca să îndurăm prigoana până la sfârșit; a Ta fie slava în veci, Amin.”

La îndemnul Mântuitorului, Evanghelia a fost propovăduită la toate neamurile; dar nu toate neamurile au primit-o, iar între cele care au primit-o, nu toate au păstrat-o. Istoria Serbiei este istoria unui neam care a primit, a păstrat și luptă să păstreze mai departe dreapta credință.

Serbia s-a creștinat încă înaintea Rusiei, la propovăduirea sfinților Clement și Naum, cei dintâi ucenici ai sfinților Chiril și Metodie, iar la sfârșitul veacului al XII-lea o aflăm strălucită împărăție creștină, având cârmuitori evlavioși, închinați cu trup și suflet ortodoxiei.

Marele jupan Ștefan Nemanja după ce a întărit hotarele țării și a ridicat în

cuprinsul ei multe și frumoase biserici și mănăstiri a renunțat la tron în favoarea fiului său Ștefan și s-a călugărit la mănăstirea Studenița, ctitoria sa, luând numele Simeon. În aceeași zi, Buna Vestire a anului 1196, s-a călugărit și soția sa Ana, la mănăstirea Kursumlia lângă Toplița. După doar câteva luni monahul Simeon s-a dus în Sfântul Munte, urmând pe fiul său mezin, Rațko – ce avea să fie marele sfânt Sava. Rațko, în călugărie Sava, plecase pe ascuns de acasă cu trei ani în urmă și toate încercările părinților de a-l readuce din Athos nu s-au împlinit. S-au împlinit în schimb rugăciunile și stăruințele tânărului de optsprezece ani; și astfel Serbia s-a întrarmat, la începuturile ei, cu armura cea mai tare: sfințenia, iar ortodoxia a fost așezată strâns la temelia istoriei și culturii sale dincolo de țeșăturile politice, prin viețuirea în Duh.

Ștefan Nemanja – Simeon – a ctitorit mănăstirea sârbă Hilandar din Sfântul Munte unde a și murit în anul 1200. Moaștele sale, izvorând bună-mireasmă și mir, au fost aduse în Serbia la mănăstirea Studenița de fiul său Sava.

Sfântul avea atunci douăzeci și nouă de ani, dintre care unsprezece îi viețuise

în Sfântul Munte. La întoarcerea sa, în anul 1204, Serbia era sfâșiată în două, în prăpastia războiului civil. Prin tainice uneltiri cu Ungaria și cu papa Inocențiu III, Vukan (cel mai vârstnic între cei trei fii ai lui Ștefan Nemanja), pizmaș asupra fratelui său Ștefan moștenitorul tronului, a strâns oaste și a pornit împotriva acestuia.

Acest război fratricid era oglinda – în mic – a uriașului conflict instigat de Apus prin marile cruciade ale Bisericii latine. În 1204, soldații celei de a patra cruciade au cucerit Constantinopolul și mare parte din Bizanț, cuprinzând și Sfântul Munte, care în 1205 a fost așezat sub ascultarea și jurisdicția unui episcop romano-catolic.

Împărăția bizantină era împărțită în două, având un centru politic la Constantinopol și altul la Tesalonic. Patriarhatul din Constantinopol, de care era legată Serbia, era rupt în trei – cu centre la Niceea, unde se refugiaseră împăratul și patriarhul, la Trebizonda și la Ohrida.

În aceste împrejurări zbuciumate, craiul Ștefan al Serbiei s-a gândit să-și alieze țara cu papa de la Roma, ca să se pună la adăpost de atacurile regelui Ungariei și ale latinofililor din Constantinopol.

Atunci, după treisprezece ani de lucrare în țara sa – răstimp în care, fiind arhimandrit și stareț al mănăstirii Studenița, a străbătut Serbia predicând, învățând poporul, înălțând biserici și mănăstiri, înființând ateliere de pictat icoane – sfântul Sava s-a întors la Athos. Mirul izvorător din moaștele Sfântului Simeon a încetat să mai curgă.

În cei doi ani cât a rămas în Sfântul Munte la Hilandar (1217-1219) starea Serbiei s-a înrăutățit. Poporul cârtea, înfricoșat de îndepărtarea iubitului său Sava. Ștefan i-a scris atunci, rugându-l stăruitor să se întoarcă. A renunțat la legăturile pe care le ținuse cu Apusul, încercând o împăcare cu împăratul bizantin de la Niceea, Teodor Lascaris (1204-1222). Înainte de a se îndrepta din nou spre Serbia, Sava, având însoțitori câțiva călugări de la Hilandar, a călătorit la Niceea unde se afla împăratul și patriarhul Manuel Sarrantenos; a cerut de la aceștia ca Biserica Serbiei să fie de sine stătătoare, independentă ce ar fi fost nu numai în folosul sârbilor, ci ar fi pus și o stavilă încercărilor Romei de a se infiltra în Balcani.

La 6 decembrie 1219, la Niceea, sfântul Sava a fost uns arhiepiscop al Bisericii.

cii Sârbe, care își dobândeau astfel autonomia. Peste o sută și mai bine de ani Biserica Serbiei avea să ajungă autocefală și să aibă un patriarh al ei.

Sava, acum arhiepiscop al Serbiei, a mers cu corabia la Tesalonic. Acolo, la mănăstirea Filocalos, a tradus din grecește în slavonă, împreună cu micul său sobor, Nomocanonul Sfântului Fotie cel Mare din veacul al IX-lea, texte cuprinzând canoanele celor șapte sinoade ecumenice, comentarii ale marilor cărturari medievali, învățături ale Sfinților Părinți și felurite edicte ale împăratului Iustinian. Această lucrare de mare însemnătate a fost temeliea întregii așezări canonice a Bisericii Serbiei.

Întors în țară cu aceste izbânzi, Sava a fost întâmpinat cu brațele deschise de fratele său Ștefan. Primul său drum a fost la mănăstirea Studenița, spre cinstirea părintelui său, Sfântul Simeon, ale cărui moaște izvorau acum din nou mirul. Apoi, a așezat scaunul arhiepiscopal la mănăstirea Zica, ctitoria lui Ștefan, făcând din această mănăstire un centru bisericesc dar și politic. La sărbătoarea Înălțării a anului 1220, l-a încoronat aici pe fratele său Ștefan ca cel dintâi rege al

Serbiei. Această ungere a fost sfârșitul oficial al legăturilor dinastiei Nemanja cu Apusul. Ștefan rămâne în istorie cu numele: Regele Ștefan, întâiul-încoronat. El a murit la sfârșitul anului 1228, după ce a primit și el tunderea în monahism și numele Simon.

În primăvara lui 1234, Sfântul Sava s-a pregătit pentru o lungă și însemnată călătorie în țara Sfântă. Spre uimirea tuturor, înainte de plecare a părăsit scaunul arhiepiscopal, lăsând într-însul pe ucenicul său Arsenie, ales de soborul episcopilor sârbi la îndemnul lui; alegerea a fost întărită de patriarhul împărătesc din Niceea.

Cine ar fi putut bănuie că marele Sava, cunoscându-și mai dinainte sfârșitul, a asigurat astfel pe mai departe autonomia Bisericii Serbiei? El nu avea să se mai întoarcă viu în țara sa.

Întorcându-se din pelerinajul la Locurile Sfinte, Sfântul Sava s-a oprit la Târnavo, fiind primit cu mare cinste de țarul Ioan Asan II și de întreaga Biserică bulgară. A slujit Sfânta Liturghie și slujba de sfințire a apei la Bobotează, iar numai opt zile mai târziu, la 14 ianuarie 1235, în vârstă de șaiszeci de ani, avea să

moară, plâns de toată lumea. A fost îngropat în biserica din Târnavo.

După doi ani moaștele sale au fost aduse în Serbia, cu alai de sărbătoare, și așezate la mănăstirea Mileșeva. Această mănăstire, vestită pentru frumusețea icoanelor și a frescelor sale, și-a dobândit o slavă neasemuită după așezarea într-însa a moaștelor Sfântului Sava. Mii și mii de pelerini de pretutindeni veneau să se închine aici dumnezeiescului Sava, care a și fost canonizat de Biserica Serbiei în anul 1253.

În răstimp de două veacuri Serbia a ajuns la o asemenea putere în Balcani, încât la anul 1346 (care este și anul când Biserica Serbiei și-a dobândit autocefalia) regele Serbiei Dugan primea titlul de: „Împărat al sârbilor, grecilor, bulgarilor și albanezilor”.

Doar patruzeci de ani mai târziu, această fală se va stinge; Serbia va pierde pentru mai bine de jumătate de mileniu orice slavă pământească, rămânând să străbată veacurile la lumina candelor creștine, în întunecatele catacombe ale stăpânirilor străine.

La 15 iunie 1389 s-a dat la Kosovo – „Câmpia Mierlelor” – marea luptă între

oastea creștină a țarului Lazăr și armiiile păgâne ale sultanului Murad. Cântecul popular sârbe ne spun că, în ajunul bătăliei, a zburat de la Ierusalim la Kosovo un șoim, ținând în gheare o rândunică; dar nu e o rândunică, ci chiar o scrisoare de la Măicuța Domnului! Ea îl pune pe Lazăr să aleagă între împărăția lumescă și cea din ceruri, câștigată cu prețul martiriului. Lazăr a ales. Înainte de luptă, evlaviosul domn s-a împărtășit împreună cu toată oștirea și așa au mers cu toții la sigură pieire. Însă locul unde a curs, împotriva lepădării de Hristos, atâta sânge creștin, nu este locul unei înfrângeri, ci al unei jertfe – pecetea libertății în duh, nepieritoare, a Serbiei ortodoxe.